

Timotej Baďo

K problematike stíhania právnickej osoby ako jediného páchatel'a trestného činu

Anotácia: V nasledujúcom príspevku sa autor zaoberá otázkou, či je možné stíhať právnickú osobu aj bez zistenia konkrétnej fyzickej osoby, ktorá sa dopustila pričítateľného konania. Príspevok sa ďalej zaoberá aj niektorými ďalšími otázkami, ktoré súvisia s problematikou pričítateľnosti a trestným stíhaním právnických osôb.

Kľúčové slová: pričítateľnosť, zavinenie, trestná zodpovednosť právnickej osoby, subjektívna stránka, protiprávne konanie.

V zmysle ustanovenia § 4 ods. 4 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „ZTZPO“): *Trestná zodpovednosť právnickej osoby nie je podmienená vyvodením trestnej zodpovednosti voči fyzickej osobe a nie je podmienená ani zistením, ktorá konkrétna fyzická osoba konala spôsobom upraveným v tomto zákone.*

Som však toho názoru, že spravidla nie je možné vyvodit' trestnú zodpovednosť voči právnickej osobe bez súčasného zistenia fyzickej osoby, ktorá sa dopustila konania, ktoré je (v podobe trestného činu) pričítateľné právnickej osobe.

K uvedenému dôvodím nasledovne:

Spáchanie trestného činu možno právnickej osobe pričítať iba v prípade, ak ide o konanie taxatívne vymedzeného okruhu subjektov, ktorých výpočet je uvedený v ustanovení § 4 ods. 1 a 2 ZTZPO.

Znenie ustanovenia § 4 ods. 4 ZTZPO však nemožno interpretovať tak, že pri vyvodzovaní trestnej zodpovednosti voči právnickej osobe v každom jednom prípade postačuje ustáliť iba to, či sa konania, ktoré má byť právnickej osobe pričítané, s určitosťou dopustil niektorý zo subjektov uvedených v ustanovení § 4 ods. 1 alebo 2 ZTZPO, avšak už bez potreby individualizovania konkrétnej fyzickej osoby.

Práve naopak, individualizácia konkrétnej fyzickej osoby, ktorá sa mala dopustiť pričítateľného konania, je pri vyvodzovaní trestnej zodpovednosti voči právnickej osobe spravidla nevyhnutná.

V prvom rade je potrebné zdôrazniť, že trestné právo je vybudované na princípe zodpovednosti za zavinenie. Pre vyvodenie trestnej zodpovednosti nepostačuje následok významný pre trestné právo spôsobiť, ale je nevyhnutné ho svojím protiprávnym konaním aj zaviniť.¹ **Vyvodiť trestnú zodpovednosť možno vždy iba za zavinené protiprávne konanie.**

Zavinenie a protiprávnosť sú obligatórnymi (pojmovými) znakmi každého trestného činu.

Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb otázku zavinenia, až na jednu dubioznú výnimku (k uvedenému pozri nižšie), neupravuje. Z uvedeného dôvodu sa aplikujú ustanovenia Trestného zákona, kde je problematika zavinenia upravená v ustanoveniach § 15 až 18.

---

¹ Primerane pozri: Rozsudok NS SR zo 16. augusta 2012, sp. zn. 6 Tdo 62/2011.

Trestné právo na základe existencie a kvality zložiek vedomosti, vôle a uzrozumenia diferencuje konanie osoby na:

- úmyselné zavinené konanie,
- nedbanlivostné zavinené konanie,
- konanie nezavinené.

Pokiaľ je splnená podmienka existencie zavineného protiprávneho konania, tak sa toto konanie v ďalšom kroku posudzuje v intenciách konkrétnej skutkovej podstaty trestného činu. Skúma sa, či skutková podstata vyžaduje, aby jej znaky boli naplnené úmyselným konaním, alebo postačuje aj konanie nedbanlivostné.

V zmysle § 17 Trestného zákona sa pre trestnosť činu spáchaného fyzickou osobou vyžaduje úmyselné zavinenie, ak Trestný zákon výslovne neustanovuje, že stačí zavinenie z nedbanlivosti.

Táto premisa však platí výlučne vo vzťahu k fyzickým osobám, z čoho vyplýva, že trestného činu, ktorého sa fyzická osoba môže dopustiť iba úmyselným konaním, sa právnická osoba môže dopustiť aj konaním nedbanlivostným.

Uvedené sa, samozrejme, netýka tých skutkových podstát trestných činov, v ktorých je úmyselné zavinenie vyslovene vyjadrené, napr. trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového údajov podľa § 247b Trestného zákona, ktorého skutková podstata začína gramatickou formuláciou: *Kto úmyselne poškodí, vymaže, pozmení, potlačí alebo zneprístupní počítačové údaje alebo zhorší ich kvalitu v rámci počítačového systému alebo jeho časti, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.*

Právnická osoba by mohla byť za uvedený trestný čin trestne zodpovedná iba vtedy, ak by sa ho fyzická osoba dopustila úmyselným konaním. V prípade iba nedbanlivostného konania (zavinenia) by neboli naplnené všetky znaky tejto skutkovej podstaty a trestná zodpovednosť fyzickej aj právnickej osoby by tým bola vylúčená.

Právnickej osobe možno pričítať iba také konanie fyzickej osoby, ktoré vo vzťahu k právnickej osobe napĺňa všetky znaky niektorej skutkovej podstaty trestného činu.

Odlíšné požiadavky kladené na zavinenie medzi fyzickými osobami a právnickými osobami môžu vytvoriť aj situáciu, keď pričítateľné konanie sa bude vo vzťahu k fyzickej osobe posudzovať ako odlišný trestný čin, než aký bude pričítaný právnickej osobe. Napríklad, určité pričítateľné konanie môže byť vo vzťahu k fyzickej osobe vyhodnotené ako trestný čin porušovania povinností pri správe cudzieho majetku podľa § 238 Trestného zákona (nedbanlivostná forma), avšak právnickej osobe bude (z dôvodu subsidiarity ustanovenia § 238 Trestného zákona) pričítané ako trestný čin porušovania povinností pri správe cudzieho majetku podľa § 237 Trestného zákona (úmyselná forma).

Pri vyvodzovaní trestnej zodpovednosti voči právnickej osobe jej možno ako trestný čin pričítať výlučne iba zavinené protiprávne konanie fyzickej osoby.

Právnickej osobe preto nebude možné pričítať, napríklad, ak:

- štatutárny orgán obchodnej spoločnosti uvedie inú osobu do omylu a obohatí sa na jej škodu vo výške 10 000 eur, avšak sám koná v omyle, ktorý nespočíva aspoň v nedbanlivosti. Takéto konanie fyzickej osoby je nezavinené, a preto ho nebude možné pričítať právnickej osobe.
- Súdom ustanovený agent konajúci ako štatutárny orgán obchodnej spoločnosti naplní skutkovú podstatu niektorého trestného činu korupcie. Konanie fyzickej osoby za splnenia

okolností vylučujúcich protiprávnosť nie je protiprávne, a preto ho nebude možné pričítať právnickej osobe.

- Štatutárny orgán obchodnej spoločnosti podá daňové priznanie k DPH, v ktorom deklaruje nižšiu daňovú povinnosť než skutočnú, pričom tak koná výlučne len z toho dôvodu, že bol k tomu donútený inou osobou stojacou mimo predmetnej obchodnej spoločnosti (tzv. nepriame páchatel'stvo). V prípadoch nepriameho páchatel'stva, keď je konanie živého nástroja nezavinené, ho nebude možné pričítať právnickej osobe.²

Pre úplnosť je nevyhnutné dodať, že v právnych podmienkach Slovenskej republiky nie je vylúčené, aby za právnickú osobu konala iná právnická osoba. Napríklad členom predstavenstva akciovej spoločnosti môže byť aj právnická osoba. Právnická osoba však sama o sebe ako abstraktný právny konštrukt nikdy nedokáže tvoriť svoju vôľu alebo vykonať konanie, ktoré má odraz v materiálnom svete (napr. predloženie návrhu k hlasovaniu na zasadnutí predstavenstva spoločnosti, hlasovanie o návrhu a pod.).³ Právnická osoba realizuje svoju vôľu výlučne prostredníctvom fyzickej osoby, ktorá jediná má predpoklady k uskutočneniu zavineného konania. Preto, ak za právnickú osobu koná iná právnická osoba, je nevyhnutné ustáliť fyzickú osobu, ktorej vôľa sa považuje za vôľu konajúcej právnickej osoby. Iba takáto vôľa môže byť predmetom prieskumu v otázke zavinenia.

Bez poznania toho, ktorá konkrétna fyzická osoba konala, akým konkrétnym spôsobom a za akých konkrétnych podmienok, spravidla nie je možné vyhodnotiť, či existuje zavinené protiprávne konanie fyzickej osoby, ktoré je možné pričítať právnickej osobe.

V opačnom prípade (v prípade nezisťovania konkrétnej fyzickej osoby) potom nemožno vylúčiť, že právnickej osobe bude pričítané také konanie fyzickej osoby, ktoré je nezavinené alebo dokonca nie je ani len protiprávne.

Konkretizovanie zavineného protiprávneho konania má význam aj pri zachovaní obhajobných práv právnickej osoby. Každý páchatel' má právo spochybňovať ako objektívnu stránku trestného činu, tak aj jeho subjektívnu stránku. Rezignovaním na preukazovanie zavinenia by obhajobné práva právnickej osoby boli značne obmedzené.⁴

Na druhú stranu nemožno nedodať, že **existujú** aj prípady, keď nie je potrebné individualizovať konkrétnu fyzickú osobu, napríklad:

- každá do úvahy prichádzajúca fyzická osoba s určitosťou konala protiprávne a zavinené. Napríklad pôjde o situáciu, keď sa s určitosťou dopustil zavineného protiprávneho konania niektorý z dvojice konateľ – prokurista, avšak bez možnosti jednoznačne určiť, ktorá z týchto dvoch osôb sa pričítateľného konania dopustila.
- Pričítateľného konania sa dopustil kolektívny orgán právnickej osoby, avšak bez možnosti zistiť, ako hlasovali jeho jednotliví členovia. V takom prípade postačuje ustáliť, že sa zavineného protiprávneho konania dopustilo aspoň toľko členov kolektívneho orgánu, koľko ich je potrebných na prijatie rozhodnutia. Napríklad, ak sa na prijatie rozhodnutia deväťčlenného štatutárneho orgánu vyžaduje nadpolovičná väčšina všetkých jeho členov,

---

² Konanie živého nástroja nemusí byť v každom jednom prípade nezavinené. Aj živý nástroj môže v konkrétnom prípade podliehať trestnej zodpovednosti, avšak v každom jednom prípade pôjde vždy o iný trestný čin, než za ktorý bude trestne zodpovedný nepriamy páchatel'. Boroš, M. *Princíp nullum crimen sine culpa podľa Trestného zákona*, s. 183.

³ ŠAMKO, P. *Poznámky k zákonu o trestnej zodpovednosti právnických osôb*.

⁴ NOVÁKOVÁ, V. *Pričítateľnosť v právnej úprave zodpovednosti právnických osôb za daňové trestné činy*.

postačí ustáliť, že aspoň u piatich členov nie sú okolnosti, ktoré by vylučovali ich zavinenie a protiprávne konanie. V opačnom prípade, by nebolo možné vylúčiť, že za prijatie rozhodnutia hlasovali výlučne iba členovia kolektívneho orgánu, ktorí konali nezavinene, resp. nekonali protiprávne.

Existencia druhej alinei ustanovenia § 4 ods. 4 ZTZPO je teda plne dôvodná, avšak k jej aplikácii dochádza iba za veľmi špecifických podmienok, a teda výnimočne.

Poznanie konkrétneho konania fyzickej osoby je nevyhnutné aj pri tých trestných činoch, ktoré ako zákonný znak skutkovej podstaty obsahujú pohnútku. Ak nie je možné určiť konkrétne konanie fyzickej osoby, potom ani nie je možné ustáliť, z akých pohnútok došlo k naplneniu objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu. Ak uvažujeme nad tým, že pre trestnosť činu spáchaného právnickou osobou postačuje nedbanlivostné zavinenie, tento záver neplatí vo vzťahu k tým skutkovým podstatám trestných činov, ktoré obsahujú ako zákonný znak pohnútku. Naplniť „pohnútku“ možno vždy iba úmyselným konaním fyzickej osoby, a preto pričítať právnickej osobe nedbanlivostné konanie fyzickej osoby je v týchto prípadoch absolútne vylúčené.

Pri posudzovaní trestnej zodpovednosti voči právnickej osobe je otázka existencie pričítateľného konania otázkou predbežnou (§ 7 Trestného poriadku), ktorú orgány činné v trestnom konaní a súd riešia samostatne.

Dôležité je však poznamenať, že v rovine dokazovania postačuje (v prípade absolútnej väčšiny trestných činov) v trestnom konaní preukázať, že sa pričítateľného konania konkrétna fyzická osoba dopustila z nedbanlivosti (§ 16 Trestného zákona). Teda v konkrétnom prípade môže postačovať, že fyzická osoba, napríklad v postavení štatutára, hoci aj z nevedomej nedbanlivosti zanedbala svoje povinnosti, a tým umožnila vznik pričítateľného konania.

Dokazovať existenciu pričítateľného konania preto v praxi nemusí byť až také náročné.

Napriek tomu, že z pohľadu pričítateľnosti je poznanie konkrétnej fyzickej osoby a jej konkrétneho konania spravidla nevyhnutné, nie je trestné konanie voči právnickej osobe podmienené vyvedením trestnej zodpovednosti voči fyzickej osobe.

V niektorých prípadoch je vyvedenie trestnej zodpovednosti voči fyzickej osobe úplne vylúčené, napríklad:

- pričítateľného konania sa dopustí fyzická osoba, ktorá je vyňatá z právomoci orgánov činných v trestnom konaní a súdu.
- Pričítateľné konanie nie je vo vzťahu k fyzickej osobe trestným činom z dôvodu zákonom vyžadovanej formy zavinenia. Takáto situácia môže nastať, ak fyzická osoba naplní všetky znaky skutkovej podstaty (pre ňu) úmyselného trestného činu nedbanlivostným konaním, avšak takáto forma zavinenia postačuje pre vyvedenie trestnej zodpovednosti voči právnickej osobe.
- Pričítateľné konanie nie je vo vzťahu k fyzickej osobe trestným činom z dôvodu, že znak, ktorý sa vyžaduje pre vyvedenie trestnej zodpovednosti voči fyzickej osobe nebol naplnený, avšak bol naplnený vo vzťahu k právnickej osobe. Napríklad, fyzická osoba sa dopustí správneho deliktu, ktorý je zákonným znakom skutkovej podstaty trestného činu vybudovaného na časovo obmedzenej recidíve správneho deliktu, pričom existencia predchádzajúceho postihnutia za správny delikt existuje len vo vzťahu k právnickej osobe. Pôjde napríklad o trestný čin marenia výkonu správy daní podľa § 278a Trestného zákona.

- Na pričítateľné konanie fyzickej osoby je dôvodné aplikovať ustanovenie Trestného zákona upravujúce materiálny korektív. Aplikácia materiálneho korektívu vo vzťahu k fyzickej osobe nemusí vylučovať pričítateľnosť takéhoto konania právnickej osobe.
- Pričítateľné konanie fyzickej osoby, ktoré je trestným činom, je vo vzťahu k fyzickej osobe premlčané. Premlčanie trestného činu spáchaného právnickou osobou sa posudzuje bez ohľadu na premlčanie pričítateľného konania (trestného činu) fyzickej osoby.
- Fyzická osoba zomrela.

Aj keď vedenie trestného stíhania voči právnickej osobe a fyzickej osobe môže byť procesne a časovo oddelené, ako najvhodnejším sa javí práve spoločné konanie voči fyzickej osobe aj právnickej osobe, keď možno najlepšie posúdiť povahu pričítateľného konania.

Na základe vyššie uvedeného možno sumarizovať, že:

- pre vyvodenie trestnej zodpovednosti voči právnickej osobe sa v absolútnej väčšine prípadov, ktoré sa v praxi vyskytujú, vyžaduje individualizovanie konkrétnej fyzickej osoby, ktorá sa dopustila pričítateľného konania.
- A zároveň sa v každom jednom prípade vyžaduje preukázanie zavinenia a protiprávnosti pričítateľného konania.

V naznačených súvislostiach možno spomenúť aj Uznesenie Špecializovaného trestného súdu sp. zn. 5T/2/2020 zo dňa 24. 2. 2020, ktorým súd odmietol návrh prokurátora na schválenie dohody o vine a treste práve z dôvodu nedostatočne preukázaného zavinenia vo vzťahu k právnickej osobe.

Záverom príspevku poukazujem aj na jedinú zákonnú výnimku, keď ZTZPO *expressis verbis* považuje za pričítateľné konanie fyzickej osoby, ktoré je podľa kritérií trestného práva nezavinené. V zmysle § 4 ods. 6 ZTZPO je možné právnickej osobe pričítať aj konanie fyzickej osoby, ktorá je trestne nezodpovedná.

O trestnú nezodpovednosť pôjde, ak fyzická osoba nie je trestne zodpovedná pre nedostatok veku alebo je nezodpovedná pre duševnú poruchu v čase spáchania činu. Ide o okolnosti, pre ktoré sa konanie fyzickej osoby považuje pre účely trestného práva za nezavinené.

Zo znenia ustanovenia § 4 ods. 6 ZTZPO vyplýva, že trestná nezodpovednosť fyzickej osoby je relevantná iba v prípade, ak ide o konanie, ktoré by inak (nebyť trestnej nezodpovednosti páchatel'a) bolo vo vzťahu k nej trestným činom. Teda uvedená zákonná výnimka sa nevzťahuje na tie konania trestne nezodpovednej fyzickej osoby, ktoré vo vzťahu k nej nie sú trestnými činmi (ale mohli by byť trestnými činmi vo vzťahu k právnickej osobe).

Možno mať však oprávnené pochybnosti o aplikovateľnosti predmetného ustanovenia.⁵ Ak by bolo prípustné pričítanie nezavineného konania fyzickej osoby právnickej osobe, konštituovala by sa tým objektívna zodpovednosť právnickej osoby. Existencia objektívnej zodpovednosti je v trestnom práve vylúčená.

Trestné právo je prostriedkom *ultima ratio*. Práve existenciou zavinenia sa konštituuju nevyhnutné predpoklady na to, aby určitá okolnosť mohla byť (ako dostatočne závažná) sankcionovateľná normami trestného práva.

V opačnom prípade by konkrétnu fyzickú osobu alebo právnickú osobu bolo možné trestnoprávne sankcionovať nielen za činy, ale aj za javy.

⁵ Obdobný názor pozri: ŠAMKO, P. *Poznámky k zákonu o trestnej zodpovednosti právnických osôb*.

Záver

Na základe vyššie uvedeného mám za to, že by bolo popretím účelu trestného práva ako krajného prostriedku ochrany spoločenských hodnôt, ak by sa na trestnú zodpovednosť akejkoľvek osoby (vrátane právnickej) nazeralo cez prizmu objektívnej zodpovednosti.

Z týchto dôvodov možno mať preto aj oprávnené pochybnosti o ústavnej konformite ustanovenia, podľa ktorého sa má nezavinené konanie trestne nezodpovednej fyzickej osoby pričítať právnickej osobe v podobe trestného činu.

Literatúra

BOROŠ, M. 2019. *Princíp nullum crimen sine culpa podľa Trestného zákona*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-343-8.

ŠAMKO, P. *Poznámky k zákonu o trestnej zodpovednosti právnických osôb*. [online] Dostupné z: <<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a466-poznamky-k-zakonu-o-trestnej-zodpovednosti-pravnickych-osob>>

NOVÁKOVÁ, V. *Pričítateľnosť v právnej úprave zodpovednosti právnických osôb za daňové trestné činy*. In: Verejná správa a spoločnosť. 2018. Fakulta verejnej správy UPJŠ v Košiciach.

Rozsudok NS SR zo 16. augusta 2012, sp. zn. 6 Tdo 62/2011.

Keywords: attributability of guilt, imputable act, criminal liability of a legal entity, subjective aspect, unlawful conduct.

Summary

In the following article an author deals with a question whether it is possible to prosecute a legal entity without finding a specific natural person, who has committed an imputable act. The article also deals with some other issues related to the issue of imputability and prosecution of legal entities.

*JUDr. Ing. Timotej Baďo
prokurátor Okresnej prokuratúry v Skalici
externý doktorand Právnickej fakulty
Univerzity Komenského v Bratislave
e-mail: timotej.bado@genpro.gov.sk*

Recenzent: pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.